

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α.1

α. Εθνικές γαίες: Σχολικό βιβλίο σελ. 23-24 “Από τα πολλά...5.000.000 στρέμματα”

β. Οργανικός Νόμος: Σχολικό βιβλίο σελ 208 “Ένα σοβαρό ζήτημα...εγκατάστασης του”

γ. Εθνικόν Κομιτάτον: Σχολικό βιβλίο σελ 77 “Το Εθνικόν Κομιτάτον...Οθωμανική Αυτοκρατορία”

ΘΕΜΑ Α.2

α. ΛΑΘΟΣ

β. ΛΑΘΟΣ

γ. ΣΩΣΤΟ

δ. ΣΩΣΤΟ

ε. ΣΩΣΤΟ

ΘΕΜΑ Β.1

Σχολικό βιβλίο σελ. 18 “Αν λάβουμε υπόψιν...ήταν κυριολεκτικά ασήμαντες”

ΘΕΜΑ Β.2

Σχολικό βιβλίο σελ. 167 “Σημαντικότερες ήταν οι επιπτώσεις...ενσωματώθηκαν στον εθνικό κορμό”

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ.1

α. (σχολ. Βιβλίο: σελ. 59)

“Κατά την προεπαναστατική περίοδο, για αντικειμενικούς λόγους, οι Έλληνες δεν είχαν την δυνατότητα να συγκροτήσουν πολιτικά κόμματα. Υπήρχε μια άλλη μορφή υποστήριξης των συμφερόντων τους, τα πελατειακά δίκτυα, στην οργάνωση των οποίων οδήγησαν οι εξής λόγοι:

- ο ανταγωνισμός μεταξύ προσώπων για την κατάληψη θέσεων εξουσίας
- η ελλιπής παροχή προστασίας από μέρους οθωμανικής διοίκησης προς τους υπηκόους της σε περίπτωση αυθαιρεσιών.
- η απουσία συστήματος κοινωνικής πρόνοιας, πράγμα που δημιουργούσε διαρκή αίσθηση αβεβαιότητας στους ανθρώπους.”

Τα παραπάνω επιβεβαιώνει και η δευτερογενής πηγή του Ιωάννη Πετρόπουλου, ο οποίος παραθέτει τα λόγια ενός βαυαρού λογίου, του Friedrich Thiersch. Ο συγκεκριμένος λόγιος διευκρινίζει ότι για να γίνουν κατανοητές οι πελατειακές σχέσεις, καλό θα ήταν να γίνει αντιληπτή η κατάσταση της Ελλάδας. Για πολλούς αιώνες η Ελλάδα είχε μείνει χωρίς κεντρική εξουσία. Αυτό είχε ως απόρροια οι άνθρωποι να αναζητούν αλλού στήριγμα και προστασία. Ο άνθρωπος ένιωθε απομονωμένος και έπρεπε να βρει τρόπο να ενταχθεί στο κοινωνικό σύνολο. Ανάλογα με την δύναμη του υπήρχαν δύο εκδοχές: θα γινόταν οπαδός κάποιου ισχυρού προσώπου ή θα συγκέντρωνε ο ίδιος οπαδούς γύρω του.

β. (σχολ. Βιβλίο σελ. 59)

“Οι υπήκοοι επί Τουρκοκρατίας κατέφευγαν σε μη κρατικούς φορείς, οι οποίοι θα τους παρείχαν τη στοιχειώδη ασφάλεια. Ο πρώτος φορέας ήταν η ευρύτερη οικογένεια. Κάθε οικογένεια συνδεόταν οριζόντια με άλλες οικογένειες και κάθετα με πάτρωνες-προστάτες και τις οικογένειες τους, που είχαν υψηλότερη κοινωνική θέση”

Όπως μας πληροφορεί ο Gunnar Hering στο έργο του “Τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα 1821-1936” η οικογένεια παρείχε ασφάλεια στους υπηκόους. Πιο συγκεκριμένα, η οικογένεια παρείχε οριζόντια προστασία ανάμεσα σε οικογένειες και πρόσωπα ίδιας κοινωνικής θέσης. Στον κάθετο τρόπο ανήκαν υψηλά ιστάμενοι πάτρωνες και οι οικογένειες τους οι οποίοι εντάσσονταν στην πελατεία ισχυρών ανδρών.

Οι οριζόντιες συμμαχίες οικογενειών ακολουθούσαν κάποιους κανόνες συμπεριφοράς όπως τον γάμο, την υιοθεσία, την αδελφοποιία, κουμπαριά ή βάφτιση με κάποιον εχθρό.

“Στην Πελοπόννησο, για παράδειγμα, κατά την περίοδο 1715-1821 αναπτύχθηκαν δύο μεγάλα δίκτυα πατρωνίας, στην κορυφή των οποίων βρισκόταν οικογένειες προκρίτων. Ανάμεσα σε αυτές επικρατούσε έντονος ανταγωνισμός για την άσκηση επιρροής σε όλα τα επίπεδα της δημόσιας ζωής και για την κατάληψη των δημοσίων θέσεων. Στην Στερεά Ελλάδα φορείς της πατρωνίας ήταν μεγαλοαρματολοί. Στα νησιά, εξάλλου, στην ηγεσία των δικτύων πατρωνίας βρισκόταν οι οικογένειες των μεγάλων πλειοκτητών.

ΘΕΜΑ Δ.1

(σχολ. βιβλίο: σελ. 246)

Η κυρία πλουτοπαραγωγική πηγή στα παράλια του Ευξείνου Πόντου ήταν το διαμετακομιστικό εμπόριο με κυριότερα λιμάνια την Αμισό, την Τραπεζούντα, την Κερασούντα, την Οδησσό, τη Βραΐλα, το Νοβοροσίσκι και τη Σεβαστούπολη. Σύμφωνα, άλλωστε, με το Κείμενο Β, η οικονομική δραστηριότητα του Πόντου περιοριζόταν στις παραλιακές περιοχές του, τις οποίες και αξιοποιούσε συστηματικά ο ελληνικός πληθυσμός και πιο συγκεκριμένα, όπως μαρτυρά το πρώτο κείμενο σημαντικά λιμάνια του Πόντου ήταν η Κερασούντα, τα Κοτύωρα, η Οινόη, τα Σούρμενα κ.α.

Κατά τη διάρκεια του πολέμου οι Νεότουρκοι με διάφορους τρόπους προσπαθούσαν να απομακρύνουν και να περιορίσουν το εμπόριο των χριστιανών, οι οποίοι για να επιβιώσουν συνεργάστηκαν με τις τοπικές μουσουλμανικές εθνότητες. Η Τραπεζούντα μέχρι το 1869 έλεγχε το 40% του εμπορίου της Περσίας και το διαμετακομιστικό εμπόριο απέφερε κέρδος περίπου 200.000.000 φράγκα το χρόνο. Σύμφωνα, μάλιστα, με τις πληροφορίες του Κειμένου Α, οι εισαγωγές στην Τραπεζούντα το 1869 ήταν ιδιαίτερα υψηλής αξίας, εφόσον ανέρχονταν στα 62.787.464 φράγκα και προέρχονταν κατά σειρά χρηματικής αξίας από την Αγγλία, την Περσία (Ιράν), τη Γαλλία, τη Ρωσία και την Ελβετία. Η Ελλάδα καταλάμβανε την προτελευταία θέση σε αυτή την κατάταξη με τις εισαγωγές που προέρχονταν από εκείνη να αγγίζουν τα 131.150 φράγκα. Σχετικά υψηλή ήταν και η αξία των εξαγωγών της Τραπεζούντας, καθώς έφτανε τα 37.901.438 φράγκα και κατευθύνονταν -πάντα με σειρά χρηματικής αξίας- στην Περσία, την Κωνσταντινούπολη, τη Ρωσία, τη Γαλλία, τον Καύκασο, καθώς και σε άλλες περιοχές.

Οι ελληνικές επιχειρήσεις διέθεταν εμπορικά υποκαταστήματα και πρακτορεία μεταφορών στη Ρωσία, την Περσία, την Αγγλία, την Κωνσταντινούπολη, τη Μασσαλία και σε άλλες μεγάλες πόλεις της Ευρώπης. Η Τραπεζούντα αποτελούσε το σταυροδρόμι της εμπορικής κίνησης μεταξύ Δύσης και Ανατολής μέχρι το 1869 που ολοκληρώθηκε η διάνοιξη της Διώρυγας του Σουέζ, οπότε άρχισε η σταδιακή παρακμή του λιμανιού της. Τη σπουδαιότητα της γεωγραφικής θέσης της Τραπεζούντας επιβεβαιώνει και το Κείμενο Β, στο οποίο αναφέρεται πως αποτελούσε το τέρμα του χερσαίου εμπορικού δρόμου και ως εκ τούτου βρισκόταν στο επίκεντρο της εμπορικής επικοινωνίας ανάμεσα στην Περσία και την Κασπία τόσο με το σύνολο της Μικράς Ασίας όσο και με τη Δύση. Για μεγάλο διάστημα ακόμη και μετά το 1883, τέσσερις μεγάλοι ελληνικοί τραπεζικοί και εμπορικοί οίκοι της Τραπεζούντας έλεγχαν μαζί με το υποκατάστημα της Τράπεζας Αθηνών σχεδόν όλη την οικονομία του ανατολικού Πόντου. Σύμφωνα με τις πληροφορίες του Κειμένου Β, η εμπορική δραστηριότητα της Τραπεζούντας γνώρισε ιδιαίτερη ακμή μετά το 1883 -παρά τη διάνοιξη της Διώρυγας του

Σουέζ-, διότι τη χρονιά εκείνη και μέχρι το 1906 η Ρωσία έκλεισε τη χερσαία οδό μέσω Καυκάσου στο περσικό εμπόριο, ενισχύοντας έτσι τη σημασία της Τραπεζούντας, τουλάχιστον μέχρι την αποκατάσταση των μετακινήσεων μέσω Ρωσίας. Στο Κείμενο Β, συνάμα, επιβεβαιώνεται ο ιδιαίτερος ρόλος των επιχώριων ελληνικών και τραπεζικών οίκων, όπως ήταν εκείνοι του Γ. Καπαγιαννίδη, των αδελφών Φωστηρόπουλου, του Θεοφύλακτου και του Λεοντίδη, οι οποίοι είχαν ουσιαστικά υπό τον έλεγχό τους την οικονομική ζωή της Τραπεζούντας.

Ανάλογη ήταν η οικονομική κίνηση των Ελλήνων και στις άλλες πόλεις του Πόντου: από το εμπορικό λιμάνι της Αμισού εξαγόταν μεγάλες ποσότητες εξαιρετικού καπνού και άλλων εγχώριων προϊόντων, ενώ το 1869 στην Αμισό από τις 214 επιχειρήσεις της πόλης οι 156 ανήκαν στους Έλληνες. Πράγματι, σύμφωνα με την δεύτερη ιστορική πηγή η Αμισός υπήρξε το δεύτερο σημαντικό εμπορικό λιμάνι του Πόντου με την ιδανική της θέση για να εξυπηρετεί την κεντρική Ανατολή κυριαρχώντας στις εξαγωγές καπνού και διαθέτοντας και δικό της υποκατάστημα της Τράπεζας Αθηνών. Αναφορικά με τις εξαγωγές αγροτικών προϊόντων περισσότερες πληροφορίες αντλούμε από το Κείμενο Γ. Ειδικότερα, εκτός από τον καπνό, σημαντικά εξαγώγιμα αγαθά ήταν, το σιτάρι, το αλεύρι και η βρόμη. Από την άλλη, όμως, το ύψος των εισαγωγών δεν άλλαξε σημαντικά αφού σε κάποια προϊόντα μειώθηκαν οι εισαγωγές, όπως μεταλλεύματα, υφάσματα, ενώ σε άλλα, καφέ, ζάχαρη, είδη σπιτιού, αυξήθηκαν.

Εκτός από την Αμισό, στην Κερασούντα οι εφοπλιστικοί και εμπορικοί οίκοι των Κωνσταντινίδη, Κακουλίδη, Σούρμελη και Πισσάνη καταξιώθηκαν στα μεγάλα εμπορικά κέντρα του Εύξεινου Πόντου και της Ευρώπης. Η σημασία της Κερασούντας επιβεβαιώνεται και από το τρίτο ιστορικό κείμενο, στο οποίο τονίζεται η σπουδαιότητα της ως λιμάνι που εξυπηρετούσε τις κεντρικές επαρχίες της Μ. Ασίας και έτσι καταξιώνεται ως το πιο αποδοτικό για τις εμπορικές εισαγωγές και εξαγωγές.

**Τα κείμενα Α και Β από το Δ.1 ερώτημα είχαν εξεταστεί στο
διαγώνισμα του φροντιστηρίου στις 28-03-2026**

**ΚΑΛΑ
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ**